

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 241/05-63

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu Juraja Babjaka a zo sudcov Eduarda Bárányu a Ľubomíra Dobríka vo veci sťažnosti MUDr. D. B., bytom B., zastúpeného advokátom JUDr. M. V., B., pre namietané porušenie jeho základných práv zaručených v čl. 48 ods. 2, v čl. 50 ods. 2 a 3 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj práv zaručených v čl. 6 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 3 Tos 21/05 z 15. marca 2005 na neverejnom zasadnutí 10. mája 2006 takto

r o z h o d o l :

1. Krajský súd v Bratislave uznesením sp. zn. 3 Tos 21/05 z 15. marca 2005 porušil práva MUDr. D. B. podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Uznesenie Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 3 Tos 21/05 z 15. marca 2005 zrušuje a vec vracia Krajskému súdu v Bratislave na ďalšie konanie.

3. MUDr. D. B. priznáva primerané finančné zadost'učinenie v sume 50 000 Sk (slovom päťdesiat tisíc slovenských korún), ktoré mu je Krajský súd v Bratislave p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Kancelárii Ústavného súdu Slovenskej republiky u k l a d á zaplatiť trovy právneho zastúpenia MUDr. D. B. v sume 10 454 Sk (slovom desaťtisícštyristopäťdesiatštyri slovenských korún) advokátovi JUDr. M. V., B.

5. Krajský súd v Bratislave j e p o v i n n ý uhradiť štátu trovy právneho zastúpenia v sume 10 454 Sk (slovom desaťtisícštyristopäťdesiatštyri slovenských korún) na účet Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu.

6. Sťažnosti MUDr. D. B. vo zvyšnej časti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 241/05-45 zo 4. januára 2006 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na konanie sťažnosť MUDr. D. B., bytom B. (ďalej len „sťažovateľ“), z 18. mája 2005, doplnenú prostredníctvom ustanoveného právneho zástupcu sťažovateľa podaním zo 4. novembra 2005, vo veci namietaného porušenia základných práv sťažovateľa zaručených v čl. 48 ods. 2, v čl. 50 ods. 2 a 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj namietaného porušenia jeho práv zaručených v čl. 6 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 3 Tos 21/05 z 15. marca 2005.

Sťažovateľ prostredníctvom právneho zástupcu v sťažnosti uviedol, že mu bolo 19. januára 2004 vznesené obvinenie pre trestný čin ohovárania podľa § 206 ods. 1

Trestného zákona (zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov, platného a účinného do 31. decembra 2005 – ďalej len „Trestný zákon“), ktorého sa mal dopustiť tým, že od roku 1995 do júla 2002 oznámil rôznym osobám a inštitúciám v Slovenskej republike i v zahraničí v osočujúcich listoch rôzne nepravdivé a hanlivé údaje o poškodených RNDr. Ľ. K. a RNDr. M. K. Na základe príkazu Okresného súdu Bratislava I (ďalej aj „okresný súd“) sp. zn. Tp 219/04 z 11. marca 2004 boli na vyšetrenie duševného stavu sťažovateľa (ako obvineného) pribratí dvaja znalci.

Prokurátor Okresnej prokuratúry Bratislava 1 (ďalej len „prokurátor“) zastavil 19. apríla 2004 trestné stíhanie sťažovateľa podľa § 172 ods. 1 písm. e) Trestného poriadku, pretože sťažovateľ nebol v čase činu pre nepríčetnosť trestne zodpovedný.

Dňa 23. decembra 2004 podal prokurátor okresnému súdu návrh na uloženie ochranného psychiatrického liečenia sťažovateľovi. Návrh odôvodnil tým, že trestné stíhanie sťažovateľa bolo zastavené na základe znaleckého posudku, podľa ktorého nebol v čase činu pre nepríčetnosť trestne zodpovedný a podľa ktorého je pobyt sťažovateľa na slobode pre spoločnosť nebezpečný, preto znalci navrhli uložiť sťažovateľovi ochranné psychiatrické liečenie ambulantnou formou.

Okresný súd na verejnom zasadnutí 2. februára 2005 na základe písomného návrhu prokurátora podľa § 72 ods. 1 a 4 Trestného zákona uložil sťažovateľovi ochranné psychiatrické liečenie ambulantnou formou. Podľa zápisnice z verejného zasadnutia boli v jeho priebehu prítomní oboznámení so znaleckým posudkom z odboru zdravotníctvo, odvetvia psychiatria, s uznesením okresného súdu sp. zn. 6 T 30/02 zo 17. októbra 2003 a s uznesením prokurátora sp. zn. 1 Pv 1261/02 z 19. apríla 2004. Následne sa vyjadril prokurátor uvedúc, že na podanom návrhu trvá. Sťažovateľ namietal, že s návrhom prokurátora nesúhlasí a jeho obhajca sa vyjadril, že ponecháva rozhodnutie na úvahe súdu. Verejné zasadnutie podľa zápisnice trvalo od 8.45 h do 9.00 h. Podľa odôvodnenia jednostránkového rozhodnutia okresný súd v priebehu 15 minút trvajúceho verejného zasadnutia vykonal dokazovanie oboznámením rozhodnutia prokurátora o zastavení trestného stíhania, oboznámením pomerne rozsiahleho a komplikovaného znaleckého

posudku a výsluchom sťažovateľa, ktorý nesúhlasil s uložením ochranného liečenia.

Krajský súd v Bratislave (ďalej aj „krajský súd“) na neverejnom zasadnutí 15. marca 2005 podľa § 148 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku [zákona č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok) v znení neskorších predpisov, platného a účinného do 31. decembra 2005 – ďalej len „Trestný poriadok“] zamietol sťažnosť sťažovateľa proti rozhodnutiu okresného súdu ako nedôvodnú. Rozhodnutie odôvodnil presvedčivosťou záverov znaleckého posudku o nepríčetnosti sťažovateľa a o menej priaznivej prognóze vývoja jeho zdravotného stavu, ako aj návrhom znalcov na uloženie ochranného psychiatrického liečenia ambulantnou formou, okrem iného aj z dôvodu, že pobyt sťažovateľa na slobode je nebezpečný.

V zápisnici o priebehu konania nie je uvedený čas jeho začatia ani čas jeho skončenia. Vyplýva z nej, že na neverejnom zasadnutí bola „*prečítaná podstatná časť spisu*“ okresného súdu.

Sťažovateľ namieta, že pre uloženie ochranného opatrenia formou ochranného liečenia musia byť podľa zákona kumulatívne splnené tri základné predpoklady. Možno ho uložiť len tomu, kto je páchatelom činu ináč trestného, nie je pre nepríčetnosť trestne zodpovedný a jeho pobyt na slobode je nebezpečný. Súd musí nepochybne uvedené skutočností dokazovať. Pritom môže prihliadať len na skutočnosti, ktoré boli prebrané na verejnom zasadnutí, a opierať sa o dôkazy, ktoré boli vykonané na verejnom zasadnutí. Tie musí sám hodnotiť, nesmie ich hodnotenie prenechať znalcom, ktorým nepatrí ani riešenie právnych otázok. K všetkým vykonávaným dôkazom sa má dotknutá osoba právo vyjadriť. V odôvodnení rozhodnutia musí súd uviesť skutočnosti, ktoré boli vzaté za dokázané, dôkazy, o ktoré sa skutkové zistenia opierajú, úvahy, ktorými sa rozhodujúci orgán spravoval pri hodnotení vykonaných dôkazov, ako aj právne úvahy, na podklade ktorých posudzoval dokázané skutočnosti podľa príslušných ustanovení zákona.

O samostatnom návrhu prokurátora na uloženie ochranného liečenia súd rozhoduje na verejnom zasadnutí. Priebeh verejného zasadnutia je vzhľadom na širokú škálu dôvodov,

pre ktorého možno konať, v zákone upravený pomerne voľne. Zákon prenecháva na sudcu, aby spravodlivo posúdil, ktoré ustanovenie bude aplikovať vzhľadom na posudzované otázky. Aj keď to zákon výslovne neustanovuje, vzhľadom na závažnosť rozhodnutia o uložení ochranného liečenia a ochranného opatrenia vôbec si spravodlivý súdny proces vyžaduje, aby sa na verejnom zasadnutí konanom o takomto návrhu vykonali dôkazy. Keby sa konanie súdu malo obmedziť na formálne overenie a konštatovanie, či iné orgány zabezpečili predpoklady vyžadované zákonom pre uloženie ochranného liečenia, potom by v zmysle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva nebolo možné takéto konanie považovať za prerokovanie veci pred súdom.

Aj keď obmedzenia vo vykonávaní dôkazu čítaním zápisnice o výpovedi znalca (§ 211 ods. 4 Trestného poriadku) platia iba pre verejné zasadnutie konané o odvolaní, vzhľadom na dôležitosť znaleckého posudku, jeho zjavnú neúplnosť a nejasné vyjadrenia znalcov k rozhodujúcim otázkam mali byť v spornom prípade znalci na verejnom zasadnutí vypočutí. Tým skôr, že posudok nebol vypracovaný na zodpovedanie otázok špeciálne pre potreby konania o uložení ochranného liečenia, ale pre posúdenie príčetnosti vo vzťahu k otázke trestnej zodpovednosti sťažovateľa.

Krajský súd môže podľa § 147 ods. 1 Trestného poriadku zamietnuť sťažnosť len po tom, ako preskúma správnosť všetkých výrokov napadnutého uznesenia, proti ktorým môže sťažovateľ podať sťažnosť, a konanie predchádzajúce napadnutému uzneseniu a zistí, že sťažnosť je nedôvodná. Pritom musí dbať hlavne na to, či neboli porušené základné práva a slobody dotknutej osoby, zaručené ústavou a medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná. Medzi takéto práva patrí aj právo zaručené v čl. 48 ods. 2 ústavy, aby sa každý, koho vec je prejednávaná pred súdom mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom a právo na spravodlivé súdne konanie, zaručujúce rovnosť zbraní vyplývajúce z čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Krajský súd uvedeným spôsobom nepostupoval. Inak by musel zistiť, že okresný súd nevykonal dokazovanie najpodstatnejšej skutočnosti, či sťažovateľ je páchatelom činu ináč trestného, a neumožnil dotknutej osobe, aby sa k tejto skutočnosti vyjadrila. Uznesenie

prokurátora o zastavení trestného stíhania nie je záväzným ani dostatočným dôkazom o tom, že obvinený čin spáchal. Okresný súd v tomto smere sám nevykonal žiadny priamy dôkaz. Ani len nekonštatoval obsah trestného spisu alebo aspoň podstatné dôkazy vykonané v prípravnom trestnom konaní. Obmedzil sa výlučne na konštatovanie rozhodnutia prokurátora o zastavení trestného stíhania. Je zjavné, že ani nepovažoval za potrebné dokazovať, či sa sťažovateľ skutočne dopustil činu ináč trestného a mylne sa domnieval, že dostatočným podkladom pre jeho rozhodnutie má byť len skutočnosť, že bolo právoplatne zastavené trestné stíhanie pre nepríčetnosť sťažovateľa. Tým došlo k hrubému porušeniu rovnosti zbraní, keď súd nepripustil dokazovanie opodstatnenosti tvrdenia prokurátora (ako navrhovateľa), ba ani len vyjadrenie odporcu k tomuto tvrdeniu, ktoré malo podstatný význam pre rozhodnutie. Vychádzajúc z rozhodnutia prokurátora o zastavení trestného stíhania súd prezumoval, že „žalovaný skutok“ sa stal a že ho spáchal sťažovateľ. Tým porušil práva sťažovateľa podľa čl. 6 ods. 2 dohovoru a podľa čl. 50 ods. 2 ústavy.

Okresný súd nevykonal ani riadne dokazovanie týkajúce sa skutočnosti, či pobyt sťažovateľa na slobode je nebezpečný, v akom smere a v akom rozsahu a v závislosti na tom, či mu treba liečenie nariadiť. Tým zabránil sťažovateľovi, aby sa vyjadril aj k tejto otázke.

Tým, že nevykonal dokazovanie, či sú splnené podstatné podmienky pre rozhodnutie, odňal sťažovateľovi možnosť vyjadriť sa k dôkazom, čím porušil jeho právo podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru a odňal sťažovateľovi aj možnosť aby sa mohol obhajovať, čím porušil jeho právo zaručené v čl. 50 ods. 3 ústavy.

Krajský súd vo svojom jeden a pol stránkovom rozhodnutí a v konaní, ktoré mu predchádzalo, trvanie ktorého súd v rozpore so zákonom v zápisnici neuviedol, sa vôbec nezaoberal otázkou, čo malo byť predmetom posúdenia v konaní pred okresným súdom a na základe akých dôkazov tento súd o podstatných otázkach konania rozhodol.

Krajský súd vo svojom rozhodnutí na celej jednej strane bez akéhokoľvek komentára popisuje konanie, ktoré rozhodnutiu predchádzalo. Na ďalšej strane opisuje závery

znaleckého posudku. Cituje, že „Vzhľadom na zdravotný stav MUDr. D. B. a menej priaznivú prognózu jeho zdravotného stavu znalci mu navrhli uložiť ochranné psychiatrické liečenie ambulantnou formou, okrem iného aj z dôvodu, že jeho pobyt na slobode je nebezpečný“.

Posúdeniu rozhodnutia a postupu okresného súdu venoval krajský súd vo svojom rozhodnutí dve krátke vety. Uviedol, že: „Závery znaleckého posudku aj krajský súd pokladal za presvedčivé. Nezistil pochybnosti o správnosti a úplnosti posudku.“ S dôvodmi prvostupňového rozhodnutia sa krajský súd v plnom rozsahu stotožnil. Krajský súd tak nesplnil svoju zákonnú povinnosť zistiť, či rozhodnutím okresného súdu alebo konaním, ktoré mu predchádzalo, neboli porušené práva dotknutej osoby, najmä jej základné práva.

Na základe uvedenej argumentácie sťažovateľ ústavnému súdu navrhol, aby vo veci samej nálezom vyslovil: „1. Uznesením Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 3 Tos 21/05 z 15. marca 2005 a konaním, ktoré mu predchádzalo, boli porušené základné práva MUDr. D. B. zaručené v čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 2 a 3 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Uznesenie Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 3 Tos 21/05 z 15. marca 2005 zrušuje a vec vracia tomuto súdu, aby v nej znovu konal a rozhodol.

3. MUDr. D. B. priznáva primerané finančné zadosťučinenie vo výške 1 500 000 Sk (slovom jeden milión päťstotisíc slovenských korún), ktoré mu je Krajský súd v Bratislave povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Ústavný súd Slovenskej republiky je povinný uhradiť trovy právneho zastúpenia advokátovi JUDr. M. V., B., vo výške 47 400 Sk (slovom štyridsaťsedemtisíc štyristo slovenských korún).“

Krajský súd sa vyjadril k sťažnosti sťažovateľa prostredníctvom svojej predsedníčky podaním sp. zn. Spr. 3514/05 z 23. júna 2005, v ktorom uviedol: „Tunajší krajský súd v rámci II. stupňového konania, pod sp. zn. 3Tos 21/05 na neverejnom zasadnutí dňa 15. 3. 2005 preskúmal správnosť všetkých výrokov napadnutého uznesenia Okresného súdu Bratislava I, sp. zn. INt 13/04 zo dňa 2. 2. 2005, predmetom ktorého bolo uloženie

ochranného psychiatrického liečenia ambulantnou formou u obv. D. B. v P.

Z dostupného spisového materiálu, ktorý Vám v prílohe zasielam, vyplýva, že sťažovateľ bol trestne stíhaný pre trestný čin ohovárania podľa § 206 ods. 1 Tr. zák., avšak trestné stíhanie, na základe záverov znaleckého posudku z odboru zdravotníctva, odvetvie psychiatria, bolo právoplatne zastavené. Znalci sa vyjadrili aj k prognóze zdravotného stavu MUDr. D. B., pričom mu navrhli uložiť ochranné psychiatrické liečenie ambulantnou formou.

Mne ako predsedníčke krajského súdu neprináleží skúmať právoplatné rozhodnutie II. stupňového súdu ani vyhodnotiť správnosť postupu senátu, len konštatovať závery tohoto rozhodnutia, ktoré bolo vykonané v súlade s Trestným poriadkom na neverejnom zasadnutí, t.j. v neprítomnosti sťažovateľa obvineného.

So zreteľom na vyššie uvedené konštatácie navrhujem podanú sťažnosť obvineného v plnom rozsahu zamietnuť.

V prílohe Vám zasielam spis Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 3Tos 21/05.“

V rámci prípravy predbežného prerokovania sťažnosti si ústavný súd vyžiadal taktiež spis Okresného súdu Bratislava I sp. zn. 1 Nt 13/04 týkajúci sa konania o návrhu prokurátora na uloženie ochranného liečenia sťažovateľovi. Spis bol ústavnému súdu predložený 8. júla 2005 v prílohe listu okresného súdu sp. zn. Spr. 3067/05 z 1. júla 2005, v ktorom k obsahu samotnej sťažnosti zaujal toto stanovisko: „Zo strany súdu nedošlo k porušeniu základných práv a slobôd sťažovateľa.

Na verejnom zasadnutí dal sudca možnosť vyjadriť sa sťažovateľovi k návrhu prokurátora na uloženie ochranného liečenia.

K trestnej činnosti nemohol sťažovateľa vypočúvať, keďže trestné stíhanie bolo zastavené a predmetom verejného rozhodnutia bolo rozhodovať o návrhu prokurátora.“

Po predbežnom prerokovaní sťažnosti a jej prijatí na ďalšie konanie oznámil sťažovateľ prostredníctvom ustanoveného právneho zástupcu ústavnému súdu podaním z 26. januára 2006, že v zmysle § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde súhlasí s upustením od verejného ústneho pojednávania v predmetnej veci a súčasne upravil petit sťažnosti v časti požadovanej náhrady trov konania pred ústavným súdom navrhnuć, aby ústavný súd

rozhodol: „*Krajský súd v Bratislave (alebo podľa výsledku konania Ústavný súd Slovenskej republiky) je povinný uhradiť trovy konania MUDr. D. B. (resp. trovy právneho zastúpenia) v sume 47. 400 Sk (slovom štyridsaťsedemtisíc štyristo slovenských korún) na účet právneho zástupcu JUDr. M. V., do pätnásť dní od právoplatnosti tohto nálezu.*“

Krajský súd podaním sp. zn. Spr. 3514/05 z 31. januára 2006 ústavnému súdu taktiež oznámil, že súhlasí s upustením od verejného ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti v merite veci. Zároveň doplnil svoje vyjadrenie k podanej sťažnosti z 23. júna 2005 uvedúc: „*Krajský súd v Bratislave dňa 15. 3. 2005 pod sp. zn. 3Tos 21/05 na neverejnom zasadnutí (§ 240 Tr. por.) prejednal sťažnosť MUDr. D. B., ktorú si sám dňa 28.2.2005 napísal, proti uzneseniu Okresného súdu Bratislava I. sp. zn. 1Nt 13/04 zo dňa 2. 2. 2005. Keďže celý spisový materiál bol dňa 31. 3. 2005 vrátený Okresnému súdu Bratislava I. a toho času sa u nás nachádza iba zberný spis, k veci môžem uviesť iba nasledovné:*

Vzhľadom na to, že v tento deň senát prejednával 6 vecí na verejnom zasadnutí a bolo vytyčených ďalších 9 vecí prejednať na neverejnom zasadnutí, predpokladám, že k prejednaniu predmetnej sťažnosti MUDr. D. B. došlo po skončení verejných zasadnutí, teda krátko popoludní a v tej súvislosti zrejme ušlo pozornosti súdu, že na zápisnici o neverejnom zasadnutí nie je uvedený čas jeho trvania.

Pre odstup času však už nie je možné uviesť odkedy dokedy toto neverejné zasadnutie trvalo, keďže tento čas zrejme omylom nie je v zápisnici o neverejnom zasadnutí zapísaný.

Na verejnom zasadnutí pred I. stupňovým súdom obvinený musel mať (vzhľadom na jeho duševný stav) a i mal obhajcu a teda jeho práva náležité sa obhajovať boli zachované. Okresný súd postupoval v súlade s ustanovením § 235 ods. 1 Tr. por. a obvinenému bolo umožnené vyjadriť sa k návrhu okresného prokurátora, čím práva obvineného, uvedené v čl. 48 ods. 2 Ústavy boli zachované.

Trestný poriadok, v čase, keď okresný prokurátor podával návrh, neukladal, aby sa zadovážovalo vyjadrenie dotknutej osoby k návrhu prokurátora.

Podľa ustálenej súdnej praxe znalecký posudok o duševnom stave obvineného, zabezpečený v priebehu trestného stíhania, ktoré potom bolo zastavené podľa §172

ods. 1 písm. e Tr. por. možno na dôkaz ako znalecký posudok a nielen ako listinný dôkaz použiť v nasledujúcom konaní o uložení ochranného liečenia (viď komentár Trestného zákona z r. 1994).

V citovanom komentári sa z dôvodovej správy k tomuto uvádza: Ochranné liečenie sa uloží predovšetkým osobám, ktoré pre nepričetnosť nie sú trestne zodpovedné a ktorých pobyt na slobode je nebezpečný.

Ustanovenie § 134 ods. 2 Tr. por. neurčuje taxatívne, čo má byť v odôvodnení uznesenia, ale len ak to prichádza podľa povahy veci do úvahy, príkladmo uvádza skutočnosti, ktoré by bolo potrebné rozviesť.“

Ústavný súd upustil so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde od ústneho pojednávania v danej veci, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami, ako aj s obsahom veci sa týkajúcich súdnych spisov dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Z obsahu sťažnosti a jej príloh, z vyjadrení krajského súdu, proti ktorému sťažnosť smeruje a z obsahu predložených vecí sa týkajúcich súdnych spisov, ktoré si ústavný súd vyžiadal (spisu Okresného súdu Bratislava I sp. zn. 1 Nt 13/04 vrátane pripojeného vyšetrovacieho spisu Úradu justičnej a kriminálnej polície Okresného riaditeľstva policajného zboru B. ČVS: ORP-1285/JKP-OSV-2002-SMV-I-ŠE a zo zberného spisu Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 3 Tos 21/05) zistil ústavný súd nasledovný priebeh konania v označenej veci sťažovateľa :

Sťažovateľovi bolo 19. januára 2004 vznesené obvinenie pre trestný čin ohovárania podľa § 206 ods. 1 Trestného zákona. Na základe príkazu Okresného súdu Bratislava I sp. zn. Tp 219/04 z 11. marca 2004 boli na vyšetrenie duševného stavu sťažovateľa (ako obvineného) pribratí dvaja znalci.

Dňa 19. apríla 2004 zastavil prokurátor trestné stíhanie sťažovateľa podľa § 172 ods. 1 písm. e) Trestného poriadku, pretože sťažovateľ nebol v čase činu pre nepříčetnosť trestne zodpovedný. Rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť 3. novembra 2004.

Dňa 23. decembra 2004 podal prokurátor okresnému súdu návrh na uloženie ochranného psychiatrického liečenia sťažovateľovi. Návrh odôvodnil tým, že trestné stíhanie sťažovateľa bolo zastavené na základe znaleckého posudku, podľa ktorého nebol v čase činu pre nepříčetnosť trestne zodpovedný a podľa ktorého je pobyt sťažovateľa na slobode pre spoločnosť nebezpečný, preto znalci navrhli uložiť sťažovateľovi ochranné psychiatrické liečenie ambulantnou formou.

Okresný súd na verejnom zasadnutí 2. februára 2005 na základe písomného návrhu prokurátora podľa § 72 ods. 1 a 4 Trestného zákona uložil sťažovateľovi ochranné psychiatrické liečenie ambulantnou formou. Podľa zápisnice z verejného zasadnutia boli v jeho priebehu prítomní oboznámení so znaleckým posudkom z odboru zdravotníctvo, odvetvia psychiatria, uznesenie okresného súdu sp. zn. 6 T 30/02 zo 17. októbra 2003 a uznesenie prokurátora sp. zn. 1 Pv 1261/02 z 19. apríla 2004. Následne sa vyjadril prokurátor uvedúc, že na podanom návrhu trvá. Sťažovateľ namietal, že s návrhom prokurátora nesúhlasí a jeho obhajca sa vyjadril, že ponecháva rozhodnutie na úvahe súdu. Verejné zasadnutie podľa zápisnice trvalo od 8.45 h do 9.00 h.

Krajský súd v Bratislave na neverejnom zasadnutí 15. marca 2005 podľa § 148 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku zamietol sťažnosť sťažovateľa proti rozhodnutiu okresného súdu ako nedôvodnú. Rozhodnutie odôvodnil presvedčivosťou záverov znaleckého posudku o nepříčetnosti sťažovateľa a o menej priaznivej prognóze vývoja jeho zdravotného stavu, ako aj návrhom znalcov na uloženie ochranného psychiatrického liečenia ambulantnou formou, okrem iného aj z dôvodu, že pobyt sťažovateľa na slobode je nebezpečný.

V zápisnici o priebehu konania nie je uvedený čas jeho začatia ani čas jeho skončenia. Vyplýva z nej, že na neverejnom zasadnutí bola „*prečítaná podstatná časť spisu*“ okresného súdu.

III.

1. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ namietal porušenie svojich práv podľa čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 2 a 3 ústavy, ako aj podľa čl. 6 ods. 1 a 2 dohovoru.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy má každý právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. (...)

Podľa čl. 50 ods. 2 ústavy sa každý, proti komu sa vedie trestné konanie, považuje za nevinného, kým súd nevysloví právoplatným odsudzujúcim rozsudkom jeho vinu..

Podľa čl. 50 ods. 3 ústavy má obvinený právo, aby mu bol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby a aby sa mohol obhajovať sám alebo prostredníctvom obhajcu.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru má každý právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu. (...)

Podľa čl. 6 ods. 2 dohovoru každý, kto je obvinený z trestného činu, sa považuje za nevinného, dokiaľ jeho vina nebola preukázaná zákonným spôsobom..

2.1. Sťažovateľ namieta, že k porušeniu jeho základných práv zaručených v označených článkoch ústavy a ľudských práv vyplývajúcich z uvedených ustanovení

dohovoru došlo v konaní o návrhu prokurátora na uloženie ochranného psychiatrického liečenia sťažovateľovi ambulantnou formou v zmysle § 72 ods. 1 a 4 Trestného zákona po tom, čo bolo predchádzajúce trestné stíhanie sťažovateľa pre trestný čin ohovárania zastavené podľa § 172 ods. 1 písm. e) Trestného poriadku, pretože orgány činné v prípravnom trestnom konaní dospeli k záveru, že sťažovateľ nebol v čase činu pre nepríčetnosť trestne zodpovedný.

Podľa § 72 ods. 1 Trestného zákona „Súd uloží ochranné liečenie (...) ak páchatel činu ináč trestného nie je pre nepríčetnosť trestne zodpovedný a jeho pobyt na slobode je nebezpečný.“

Podľa § 72 ods. 4 Trestného zákona „(...) Ak možno vzhľadom na povahu choroby a liečebné možnosti očakávať, že účel splní aj ambulantné liečenie, môže súd nariadiť aj tento spôsob liečby, prípadne ústavné liečenie zmeniť dodatočne na ambulantné liečenie alebo naopak“. (...)“

Podľa § 72 ods. 5 Trestného zákona „Ochranné liečenie potrvá, dokiaľ to vyžaduje jeho účel. (...) O prepustení z ochranného liečenia rozhoduje súd“.

Podľa § 72 ods. 6 Trestného zákona „Od výkonu ochranného liečenia súd upustí, ak zaniknú pred jeho začatím okolnosti, pre ktoré bolo uložené“.

Podľa § 239 ods. 1 Trestného poriadku „Ak nejde o prípad, keď si súd rozhodnutie o ochrannom liečení alebo o zhabaní veci vyhradil podľa § 230 ods. 2, môže ich uložiť na verejnom zasadnutí, len ak to navrhne prokurátor“.

Podľa § 239 ods. 2 Trestného poriadku „Protí rozhodnutiu o ochrannom liečení a o zhabaní veci je prípustná sťažnosť, ktorá má odkladný účinok“.

2.2. Posudzované konanie o návrhu prokurátora na uloženie ochranného psychiatrického liečenia sťažovateľovi podľa § 72 ods. 1 a 4 Trestného zákona upravovali

ustanovenia Trestného poriadku. V zmysle § 12 ods. 11 Trestného poriadku išlo síce o „trestné konanie“, jeho primárnym predmetom však nebolo rozhodovanie o otázke viny za trestný čin (lebo predchádzajúce trestné stíhanie sťažovateľa bolo zastavené a jeho procesné postavenie obvineného z trestného činu preto zaniklo), ale o otázke „spáchania činu inak trestného“.

Konanie o uložení ochranného liečenia v zmysle Trestného zákona a podľa Trestného poriadku voči osobe, ktorej procesné postavenie obvineného zaniklo v dôsledku zastavenia trestného stíhania pre nepříčetnosť, nerieši otázku viny za trestný čin ale otázku spáchania činu ináč trestného. Keďže v ňom nejde o obvineného a vinu za trestný čin, ale sa týka rozhodovania o občianskom práve, lebo možné uloženie ochranného liečenia predstavuje zásah do práva na súkromie, nie sú naň aplikovateľné práva podľa čl. 6 ods. 2 dohovoru a čl. 50 ods. 2 a 3 ústavy, ale práva týkajúce sa spravodlivého súdneho konania (napr. podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a podľa čl. 48 ods. 2 ústavy).

Sťažnosti namietajúcej porušenie práv podľa čl. 6 ods. 2 dohovoru a čl. 50 ods. 2 a 3 ústavy napadnutým uznesením krajského súdu preto ústavný súd nevyhovел a zostalo mu posúdiť opodstatnenosť námietok porušenia práv podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 48 ods. 2 ústavy.

3.1. Predmetom posudzovaného konania bolo rozhodnutie o navrhovanom uložení právnej (a teda štátnou mocou vynutiteľnej) povinnosti sťažovateľovi, podrobiť sa psychiatrickému liečeniu ambulantnou formou. Uloženie takejto povinnosti orgánom štátnej moci predstavuje nepochybne zásah štátu do súkromia fyzickej osoby, ktorej sa táto povinnosť ukladá.

Uloženie ochranného liečenia sťažovateľovi by bolo ústavne akceptovateľné z hľadiska práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vtedy, keby k nemu bolo došlo na základe spravodlivého súdneho konania, rešpektujúceho aj základné náležitosti pre jeho uloženie podľa § 72 Trestného zákona (teda podmienku zásahu do práva na súkromie „na základe zákona“).

3.2. V posudzovanom prípade však neboli podľa názoru ústavného súdu tieto požiadavky naplnené.

K riešeniu právne významnej otázky, či je sťažovateľ „páchateľom činu ináč trestného“ nebolo v konaní pred okresným súdom vykonané prakticky žiadne dokazovanie, s výnimkou oboznámenia s obsahom uznesenia prokurátora sp. zn. 1 Pv 1261/02 z 19. apríla 2004 o zastavení trestného stíhania sťažovateľa z dôvodu, že obvinený nebol v čase činu pre nepříčetnosť trestne zodpovedný. Toto rozhodnutie prokurátora však riešilo pre súd právne záväzným spôsobom iba otázku zastavenia trestného stíhania. Eventuálne skutkové závery (alebo náznaky) prokurátora ohľadne spáchania skutku sťažovateľom nemohli nahradiť vlastné posúdenie tejto otázky súdom, založené na dokazovaní zodpovedajúcom zásadám spravodlivého konania (zahŕňajúcim kontradiktórnosť a princíp „rovnosti zbraní“).

Pokiaľ ide o posúdenie, či je pobyt sťažovateľa na slobode nebezpečný, dokazovanie okresného súdu sa obmedzilo iba na oboznámenie s obsahom takmer rok starého znaleckého posudku.

Krajský súd v konaní o sťažnosti sťažovateľa proti uzneseniu okresného súdu sp. zn. 1 Nt 13/04 z 2. februára 2005 tieto nedostatky neodstránil. Naopak, svojím zamietajúcim uznesením sp. zn. 3 Tos 21/05 z 15. marca 2005 ich vlastne potvrdil.

Konanie predchádzajúce napadnutému uzneseniu krajského súdu, ktoré predstavuje zásah do sťažovateľovho súkromného života, nebolo podľa názoru ústavného súdu ako celok spravodlivé. Prokurátor predložil okresnému súdu v prílohe svojho návrhu na uloženie ochranného liečenia sťažovateľovi z 21. decembra 2004 vyšetrovací spis (na ktorý sa v odôvodnení svojho návrhu aj výslovne odvolal). Okresný súd na verejnom zasadnutí konanom 2. februára 2005 dokazovanie v rozsahu potrebnom pre posúdenie všetkých skutočností významných pre rozhodnutie nevykonal. Rozhodnúc iba na základe znaleckého posudku z apríla 2004 a uznesenia prokurátora o zastavení trestného stíhania sťažovateľa z 21. mája 2004 nemohol rešpektovať právo sťažovateľa na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a tiež ani jeho právo na vyjadrenie sa ku všetkým vykonávaným

dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (sťažovateľ sa nemohol vyjadriť k podstatným dôkazom, lebo neboli vôbec vykonané).

Keď krajský súd na neverejnom zasadnutí konanom 15. marca 2005 uvedené nedostatky okresného súdu neodstránil, ale svojím uznesením sp. zn. 3 Tos 21/05 ich právne záväzným spôsobom právoplatne odobril, sám porušil označené práva sťažovateľa.

4. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. (...) Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovať v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

Sťažovateľ prostredníctvom ustanoveného právneho zástupcu navrhol, aby ústavný súd nálezom vyslovil porušenie jeho práv zaručených v dohovore a v ústave uznesením krajského súdu sp. zn. 3 Tos 21/05 z 15. marca 2005. Navrhol taktiež, aby ústavný súd napadnuté uznesenie z 15. marca 2005 zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie.

Ústavný súd už v rámci svojej rozhodovacej činnosti uviedol, že rozhodnutie súdu nemôže byť ústavne akceptovateľné, ak konanie, ktoré mu predchádzalo, porušilo základné práva alebo slobody účastníka konania a medzi týmto porušením a rozhodnutím existuje priama príčinná súvislosť (III. ÚS 198/05).

Z uvedených dôvodov ústavný súd vyslovil porušenie práv sťažovateľa podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 48 ods. 2 ústavy (bod 1 výroku nálezu) a v zmysle čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s čl. 140 ústavy a § 56 ods. 2 a ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde rozhodnutie krajského súdu sp. zn. 3 Tos 21/05 z 15. marca 2005 zrušil a vec mu vrátil na

d'alsie konanie (bod 2 výroku nálezu), v ktorom bude viazaný právnym názorom ústavného súdu (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde).

Povinnosťou krajského súdu v ďalšom konaní bude predovšetkým odstrániť vytykané nedostatky v konaní o uloženie ochranného liečenia sťažovateľovi a zabezpečiť dôsledné rešpektovanie jeho práv podľa ústavy a dohovoru, ktoré s týmto konaním súvisia.

5. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Sťažovateľ žiadal prostredníctvom svojho právneho zástupcu priznať proti krajskému súdu primerané finančné zadosťučinenie vo výške 1 500 000 Sk z titulu nemajetkovej ujmy.

Ústavný súd považoval za primerané priznať sťažovateľovi sumu 50 000 Sk, zohľadňujúc okolnosti daného prípadu (bod 3 výroku nálezu). Prihliadal predovšetkým na povahu porušenia práv sťažovateľa na strane jednej a na skutočnosť, že nápravu porušenia ústavnosti v danom prípade predstavuje aj výrok ústavného súdu deklarujúci porušenie základných práv sťažovateľa, následné zrušenie rozhodnutia krajského súdu a vrátenie veci tomuto súdu na ďalšie konanie na strane druhej. Vo zvyšnej časti preto ústavný súd návrhu na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia nevyhovel (bod 6 výroku nálezu).

6. Sťažovateľ žiadal priznať proti krajskému súdu náhradu trov konania pred ústavným súdom, ktorej výšku vyčíslil jeho právny zástupca sumou 47 400 Sk. Trovy právneho zastúpenia právny zástupca sťažovateľa bližšie špecifikoval v zmysle vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška č. 655/2004 Z. z.“), ako odmenu za tri úkony právnej služby vykonané v roku 2005 (prevzatie a príprava zastúpenia vrátane prvej porady s klientom – 15 650 Sk, štúdium trestného spisu na generálnej prokuratúre v trvaní 2 hodín – 15 650 Sk, podanie ústavnej sťažnosti – 15 650 Sk) a režijný paušál 3 x 150 Sk.

Podľa § 31a zákona o ústavnom súde sa na konanie pred ústavným súdom použijú primerane ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“).

Podľa § 140 ods. 2 OSP ak bol účastníkovi ustanovený za zástupcu advokát, platí jeho hotové výdavky a odmenu za zastupovanie štát (...).

Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z ustanovení § 1 ods. 3, § 11 ods. 2, § 14 ods. 1 písm. a), § 14 ods. 1 písm. c) v spojení s § 13 ods. 1, § 14 ods. 5 v spojení s ods. 1 písm. d), § 16 ods. 3 vyhlášky č. 655/2004 Z. z.

Podľa § 11 ods. 2 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby je jedna šestina výpočtového základu vo veciach zastupovania pred Ústavným súdom Slovenskej republiky, ak predmet sporu nie je možné oceniť peniazmi; v ostatných prípadoch sa základná sadzba tarifnej odmeny určí podľa § 10.

Podľa § 1 ods. 3 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. výpočtovým základom je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok predchádzajúceho kalendárneho roka.

Podľa oznámenia Štatistického úradu Slovenskej republiky za prvý polrok 2004 (úkony právnej služby boli vykonané v roku 2005) dosahovala priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky výšku 15 008 Sk.

Právny zástupca sťažovateľa vyčíslil výšku požadovanej odmeny za jednotlivé úkony právnej služby v sume zodpovedajúcej výške požadovaného finančného zadost'učinenia (1 500 000 Sk) ako „tarifnej hodnoty predmetu konania“, t. j. 15 650 Sk za jeden úkon právnej služby (§ 10 ods. 1 vyhlášky č. 655/2004 Z. z.).

Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu je však predmetom konania o sťažnosti v zmysle čl. 127 ústavy ochrana základných ľudských práv a slobôd. Predmet tohto konania je v zásade nevyjadriteľný v peniazoch a je nezameniteľný s primeraným finančným

zadosťučením, ktoré predstavuje náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch, alebo s hodnotou predmetu sporu, o ktorom sa koná pred všeobecným súdom (obdobne napr. III. ÚS 34/03, I. ÚS 129/03).

Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2005 v konaní pred ústavným súdom preto predstavuje 2 501 Sk a hodnota režijného paušálu 150 Sk.

Vychádzajúc z tejto výšky sadzby tarifnej odmeny a hodnoty režijného paušálu priznal ústavný súd ustanovenému právnenému zástupcovi odmenu za zastupovanie a náhradu hotových výdavkov za všetky tri realizované úkony právnej služby. Odmenu za úkon právnej služby - podanie ústavnej sťažnosti, priznal ústavný súd podľa § 13 ods. 1 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. v dvojnásobnej výške tarifnej odmeny, vzhľadom na jeho náročnosť v danej veci v súvislosti s potrebou analýzy judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva.

Keďže ústavný súd po splnení podmienok ustanovil sťažovateľovi právneho zástupcu na zastupovanie v konaní pred ústavným súdom, uložil Kancelárii ústavného súdu uhradiť ustanovenému právnenému zástupcovi trovy právneho zastúpenia vo výške 10 454 Sk (bod 4 výroku nálezu), vo zvyšnej časti návrhu na náhradu trov právneho zastúpenia nevyhovelo (bod 6 výroku nálezu).

Podľa § 148 ods. 1 OSP štát má podľa výsledkov konania proti účastníkom právo na náhradu trov konania, ktoré platil, pokiaľ u nich nie sú predpoklady na oslobodenie od súdnych poplatkov.

Vzhľadom na uvedené, vychádzajúc z primeranej aplikácie ustanovení OSP s prihliadnutím na povahu konania podľa čl. 127 ústavy zároveň ústavný súd uložil krajskému súdu povinnosť uhradiť štátu trovy právneho zastúpenia na účet ústavného súdu do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu (bod 5 výroku nálezu).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. mája 2006